

POSTANOWIENIE

Dnia 4 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Krzysztof Wiak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Joanna Lemańska

SSN Aleksander Stępkowski

w sprawie ze skargi J.K.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki
w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie w sprawie o sygn.
VI ACa 3633/24,

z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej
i Spraw Publicznych w dniu 4 grudnia 2025 r.,

oddala skargę.

Joanna Lemańska Krzysztof Wiak Aleksander Stępkowski

UZASADNIENIE

Pismem z 31 marca 2025 r. J.K. (dalej: „skarżący”) złożył osobiście skargę
na naruszenie rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu
toczącym się przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie pod sygn. akt VI ACa
3633/24.

Skarżący wniósł o:

1. stwierdzenie przewlekłości powyższego postępowania;
2. zasądzenie kosztów postępowania;
3. określenie Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie terminu
niezwłocznego skierowania całości akt sprawy do Prokuratury Okręgowej

w Warszawie, w celu dokonania zasadności zgłoszenia przez prokuratora udziału w postępowaniu o sygn. akt VI C 378/23.

W uzasadnieniu pisma skarżący wskazał, że doszło do beczynności sądu trwającej 5 miesięcy – w zakresie udzielenia zabezpieczenia kontaktów z małoletnimi synami skarżącego na czas trwania postępowania apelacyjnego (wnioski z 28 października 2024 r. i 23 grudnia 2024 r.). Zdaniem skarżącego, sędzia sprawozdawca zajmowała się innymi sprawami z zakresu władzy rodzicielskiej, w tym sprawą, która wpłynęła do sądu później (sprawa z zakresu konwencji haskiej, dotycząca uprowadzenia małoletniego dziecka), a ponadto nie udzielono odpowiedzi na prośbę prokuratury o wypożyczenie akt.

Odpowiedź na powyższą skargę złożył Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie. W piśmie z 14 października 2025 r. wniósł on o jej oddalenie.

W uzasadnieniu pisma Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie szczegółowo odniósł się do przebiegu postępowania, którego dotyczy skarga. Postępowanie zostało wszczęte pozwem z 15 maja 2015 r. Jest to sprawa o rozwód, w której skarżący jest pozwanym. W dniu 14 lutego 2024 r. Sąd Okręgowy w Warszawie wydał wyrok w sprawie o sygn. akt VI C 378. Apelacje od wyroku Sądu I instancji wniósł obie strony procesu. Akta sprawy zostały przekazane do Sądu Apelacyjnego w Warszawie 17 września 2024 r. z powyższymi apelacjami i zażaleniami oraz do przesłanej 8 sierpnia 2024 r. skargi na przewlekłość postępowania w sprawie o sygn. akt VI Cz 1368/23 oraz wnioskiem o wypożyczenie akt celem rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego. W dniu 17 września 2024 r. sprawa została zarejestrowana w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie w systemie SLPS i wylosowano sędziego referenta. W dniu 18 września 2024 r. sprawę wpisano do repertorium ACa i ACz.

W dniu 20 września 2024 r. skarżący wniósł do Sądu Apelacyjnego w Warszawie zażalenie na postanowienie Sądu Okręgowego z 18 kwietnia 2024 r., zaś w dniu 23 września 2024 r. zażalenia na postanowienia tego Sądu z 23 lipca, 19 maja i 18 kwietnia 2024 r. W dniu 24 września 2024 r. zarejestrowano powyższe zażalenia w repertorium ACz. W dniu 15 października 2024 r. wypożyczono akta do Sądu Okręgowego w Warszawie z uwagi na konieczność sporządzenia uzasadnień wydanych postanowień. Akta zostały zwrócone 24 października 2024 r. Pismem z 16 października 2024 r. skarżący wniósł o udzielenie informacji Prokuraturze Okręgowej w zakresie wniosku o udostępnienie akt. W

dniu 24 października 2024 r. wpisano do repertorium ACz kolejne zażalenie wniesione w sprawie przez skarżącego. W dniach 16 października i 18 listopada 2024 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zwrócił się o wypożyczenie akt sprawy celem nadania biegu wnioskowi o wyłączenie sędziego referenta. Wnioskiem z 28 października 2024 r. skarżący wniósł o udzielenie zabezpieczenia jego kontaktów z małoletnimi dziećmi, zaś pismami z 19 i 25 listopada oraz z 2 i 11 grudnia 2024 r. o przyspieszenie rozpoznania powyższego wniosku o udzielenie zabezpieczenia. Pismem z 26 listopada 2024 r. Sąd Okręgowy zwrócił się do Sądu Apelacyjnego w Warszawie o wypożyczenie akt. Z takim samym wnioskiem zwrócił się I Wydział Cywilny Sądu Apelacyjnego do VI Wydziału tego Sądu z uwagi na konieczność rozpoznania skargi na przewlekłość postępowania. W dniu 13 grudnia 2024 r. skarżący wniósł pismo - uzupełnienie zażalenia z 13 maja 2024 r. W dniu 23 grudnia 2024 r. skarżący wniósł o udzielenie zabezpieczenia dalszych kontaktów z małoletnimi dziećmi oraz wniosek o przyspieszenie rozpoznania sprawy. Pismami z 30 grudnia 2024 r., z 20, 30 i 31 stycznia oraz z 27 lutego 2025 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zwrócił się do Sądu Apelacyjnego w Warszawie o wypożyczenie akt sprawy. Pismami z 17 stycznia i 6 lutego 2025 r. skarżący wniósł o przyspieszenie rozpoznania wniosku o udzielenie zabezpieczenia. Na skutek wydanego zarządzenia z 27 marca 2025 r. akta przedstawiono sędziemu referentowi. Zarządzeniami z 12 lutego 2025 r. sprawdzono braki formalne zażaleń skarżącego oraz zarządzono doręczenie odpisów tych zażaleń pełnomocnikowi powoda. Zarządzeniem zastępcy przewodniczącego wyznaczono termin posiedzenia na 2 kwietnia 2025 r. celem rozpoznania ośmiu zażaleń skarżącego. Pismami z 17 i 24 lutego oraz z 3 marca 2025 r. skarżący wniósł o udzielenie informacji Prokuraturze co do możliwości udostępnienia akt sprawy. Pismami z 13 i 24 lutego oraz z 6, 14 i 21 marca 2025 r. skarżący wniósł o przyspieszenie rozpoznania jego wniosku o udzielenie zabezpieczenia kontaktów z małoletnimi dziećmi. W dniu 27 marca 2025 r. akta przedstawiono sędziemu referentowi na skutek wydanego zarządzenia z 24 marca 2025 r. Postanowieniem z 27 marca 2025 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił wniosek skarżącego o zawiadomienie Prokuratury. Postanowieniami z 2 kwietnia 2025 r. rozpoznano zażalenia skarżącego. Pismem z 31 marca 2025 r. skarżący wniósł o poinformowanie go o wylosowanym składzie sędziowskim. Pismem z 3 kwietnia 2025 r. skarżący wniósł zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c.

do postanowienia z 27 marca 2025 r. W dniu 7 kwietnia 2025 r. wypożyczono akta do I Wydziału Sądu Apelacyjnego do skargi na przewlekłość.

Pismem z 14 kwietnia 2025 r. skarżący wniósł o udzielenie zabezpieczenia dalszych kontaktów z małoletnimi dziećmi oraz złożył wniosek o sporządzenie uzasadnienia postanowienia z 2 kwietnia 2025 r. Pismem z 14 kwietnia 2025 r. skarżący wniósł także o wyłączenie sędziego referenta od rozpoznawania sprawy.

Pismem z 28 kwietnia 2025 r. skarżący wniósł o wyjaśnienie podstawy prawnej powołanego składu sądu do rozpoznania zażaleń 2 kwietnia 2025 r. W tym samym dniu skarżący wniósł zażalenie na postanowienie z 2 kwietnia 2025 r., mocą którego odrzucono jego zażalenie na postanowienie z 28 stycznia 2022 r. oraz wniosek o sporządzenie uzasadnień postanowień z 2 kwietnia 2025 r. Pismem z 12 maja 2025 r. skarżący wniósł skargę na orzeczenie referendarza. W dniu 19 maja 2025 r. zwrócono się do I Wydziału. Cywilnego o zwrot akt. Poinformowano wówczas, że akta zostaną zwrócone po rozpoznaniu skargi skarżącego na przewlekłość postępowania 28 maja 2025 r. Akta zostały zwrócone 30 maja 2025 r.

Pismami z 22 kwietnia 2025 r. oraz z 7 maja 2025 r., 12 maja 2025 r., 16 maja 2025 r. i 26 maja 2025 r., a także 2 czerwca 2025 r. skarżący wniósł o przyspieszenie rozpoznania jego wniosku o udzielenie zabezpieczenia kontaktów z małoletnimi dziećmi.

Zarządzeniem z 6 czerwca 2025 r. wezwano skarżącego do usunięcia braków formalnych apelacji oraz polecono doręczyć odpis apelacji powódki skarżącemu. Zarządzono także przedstawienie akt sędziemu referentowi celem rozważenia możliwości odrzucenia zażalenia skarżącego. Pismem z 6 czerwca 2025 r. skarżący wniósł o rozpoznanie jego zażalenia oraz wniosek w trybie art. 42a § 3 p.u.s.p. Pismem z tego samego dnia skarżący uzupełnił wniosek o udzielenie zabezpieczenia kontaktów. Postanowieniem z 10 czerwca 2025 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie odrzucił zażalenie skarżącego na postanowienie z 14 maja 2024 r. W dniu 25 czerwca 2025 r. akta zostały wypożyczone do Sądu Najwyższego w związku ze skargą skarżącego na przewlekłość postępowania.

Pismem z 16 czerwca 2025 r. skarżący wniósł o przyspieszenie rozpoznania jego wniosku o udzielenie zabezpieczenia kontaktów z małoletnimi dziećmi oraz o rozpoznanie jego zażalenia. Pismem z 20 czerwca 2025 r. skarżący wniósł o przyspieszenie procedowania w zakresie jego wniosku o wyłączenie sędziego referenta. Zarządzeniem z 30 czerwca powyższy wniosek zarejestrowano w repertorium, polecono przedstawienie akt sędziemu referentowi celem złożenia oświadczenia oraz polecono wylosowanie sędziego referenta do rozpoznania wniosku.

Pismami z 23 czerwca 2025 r. i 30 czerwca 2025 r. oraz z 11 lipca 2025 r. skarżący wniósł o przyspieszenie rozpoznania jego wniosku o udzielenie zabezpieczenia kontaktów z małoletnimi dziećmi. W dniu 16 lipca 2025 r. sędzia referent złożył oświadczenie w związku z wnioskiem o wyłączenie. W dniu 17 lipca 2025 r. wylosowano sędziego referenta celem rozpoznania wniosku skarżącego o wyłączenie sędziego. Zarządzeniem z 21 lipca 2025 r. wyznaczono termin posiedzenia celem rozpoznania powyższego wniosku na 5 sierpnia 2025 r.

Pismem z 16 lipca 2025 r. skarżący wniósł skargę na referendarza sądowego oraz odpowiedź na apelację powódki. Pismem z 18 lipca 2025 r. skarżący wniósł o przyspieszenie rozpoznania jego wniosku o udzielenie zabezpieczenia kontaktów z małoletnimi dziećmi. Pismem z 28 lipca 2025 r. skarżący wniósł o poinformowanie go o składzie sądu.

Postanowieniem z 5 sierpnia 2025 r. wniosek skarżącego o wyłączenie sędziego referenta został oddalony. Pismem z 1 sierpnia 2025 r. skarżący wniósł o wyłączenie sędziego wylosowanego do rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego referenta. Zarejestrowano ten wniosek w repertorium, zarządzono złożenie przez sędziego oświadczenia i 8 sierpnia 2025 r. wylosowano sędziego referenta celem rozpoznania tego wniosku.

Termin posiedzenia celem rozpoznania ww. wniosku o wyłączenie wyznaczono na 5 września 2025 r. W dniu 12 sierpnia 2025 r. sędzia złożył oświadczenie w związku z wnioskiem o wyłączenie. Pismem z 11 sierpnia 2025 r. skarżący wniósł o sporządzenie uzasadnienia postanowienia z 2 kwietnia 2025 r., zaś 14 sierpnia 2025 r. wniósł o nadzór

nad sprawą przez Przewodniczącego Wydziału. Pismem z 25 sierpnia 2025 r. skarżący wniósł o podjęcie czynności w sprawie. Termin posiedzenia celem rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego został zmieniony z 5 na 8 września 2025 r. z uwagi na chorobę sędziego referenta. Postanowieniem z 8 września 2025 r. powyższy wniosek o wyłączenie sędziego został oddalony.

W dniu 9 lipca 2025 r. skarżący wniósł zażalenie na postanowienie z 10 czerwca 2025 r. o odrzuceniu zażalenia. W tym samym dniu wpisano zażalenie do repertorium oraz zarządzono wylosowanie sędziego referenta, co nastąpiło 6 sierpnia 2025 r. Pismem z 21 lipca 2025 r. skarżący wniósł o udzielenie zabezpieczenia przez zobowiązanie powódki do określonego zachowania. Pismami z 25 lipca i 8 sierpnia 2025 r. skarżący wniósł o przyspieszenie rozpoznania jego wniosku o udzielenie zabezpieczenia kontaktów z małoletnimi dziećmi. Pismem z 21 sierpnia 2025 r. skarżący wniósł o udzielenie zabezpieczenia kontaktów z małoletnimi dziećmi. W przypadku pisma z 29 sierpnia 2025 r. skarżący usunął braki wniosku z 14 kwietnia 2025 r. W dniu 1 września 2025 r. skarżący wniósł zażalenie na postanowienie z 5 sierpnia 2025 r. Nadano mu bieg zarządzeniem z 1 września 2025 r. W tym samym dniu skarżący wniósł o wyłączenie sędziego referenta. Pismem z 5 września 2025 r. skarżący wystąpił o podjęcie czynności w sprawie. Zarządzeniem z 10 września 2025 r. nadano bieg wnioskowi o wyłączenie sędziego referenta.

Postanowieniami z 8 października 2025 r. Sąd Apelacyjny umorzył postępowanie wywołane wnioskami skarżącego o udzielenie zabezpieczenia (wydano trzy postanowienia).

Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie wskazał, że postępowanie apelacyjne, w tym rozpoznanie wniesionych w jego toku wniosków o udzielenie zabezpieczenia, uległo przedłużeniu, z uwagi na koniczność nadania biegu i rozpoznania licznych zażaleń skarżącego na postanowienia Sądu Okręgowego w Warszawie przekazanych łącznie z wniesionymi apelacjami, z uwagi na wniesione przez skarżącego skargi na przewlekłość postępowania i konieczność wypożyczenia akt celem ich rozpoznania, wnioski skarżącego o wyłączenie sędziego referenta (dwa wnioski i wniosek o wyłączenie sędziego

wylosowanego do rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego referenta). Nadto akta były wypożyczane do sądu I instancji celem nadania biegu wnioskowi skarżącego skierowanym do tego sądu. Tymczasem państwo nie odpowiada za opóźnienia, które mogą być przypisane zachowaniu się strony domagającej się stwierdzenia przewlekłości, nawet gdy przedłużenie postępowania wynika ze zgodnego z prawem wykorzystywania przysługujących jej uprawnień procesowych.

Prezes Sądu Apelacyjnego w Warszawie stwierdził, że przekroczenie okresu 12 miesięcy trwania postępowania apelacyjnego nie oznacza automatycznie wystąpienie stanu przewlekłości. Oceniając czy w danej sprawie mamy do czynienia z przewlekłością postępowania, należy brać pod uwagę kryteria określone w art. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (tekst jedn. Dz.U. 2023, poz. 1725, dalej: „ustawa o skardze na przewlekłość postępowania”), w tym terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie. Powyższe oznacza, że przewlekłości postępowania nie ocenia się w sposób mechaniczny, lecz w każdej sprawie indywidualnie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest niezasadna i zasługuje na oddalenie.

1. Zgodnie z treścią przepisu art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania strona może wnieść skargę na stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej

niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania).

2. Uprawnione do wniesienia skargi są jedynie podmioty wymienione w art. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, które uczestniczą w określonym tam typie postępowania. Przepis ten zawiera katalog zamknięty, którego zakres nie może zostać poszerzony o żadne dodatkowe kategorie postępowań. W zestawieniu tym nie uwzględniono postępowań w zakresie udzielenia zabezpieczenia kontaktów z małoletnimi na czas trwania postępowania apelacyjnego. Postępowanie to ma bowiem charakter wypadkowy (incydentalny) – nie dotyczy ono postępowania co do istoty sprawy i z tego względu wnoszący o zabezpieczenie kontaktów z małoletnim na czas postępowania apelacyjnego nie jest podmiotem uprawnionym do złożenia skargi.

Powyższy pogląd jest spójny z przywołanym przez Skarżącego stanowiskiem Pierwszej Prezes Sądu Najwyższego zawartym w piśmie z 16 czerwca 2021 r. (PPI- 0131-1562/21), skierowanym do Senatu RP. Stwierdzenia „nic nie wyklucza skargi o przewlekłość w sprawie, w której zostało wytoczone powództwo, opartej na zarzucie opieszałego rozpoznania wniosku o zabezpieczenie” nie można bowiem rozumieć jako uznającego samoistny charakter postępowania zabezpieczającego. W piśmie tym wyraźnie bowiem zaznaczono: „Orzecznictwo Sądu Najwyższego w istocie od dawna już stoi na stanowisku, zgodnie z którym skarga na przewlekłość samoistnie nie przysługuje na opieszałe prowadzenie postępowania zabezpieczającego w sprawach cywilnych. Postanowienia zabezpieczające nie mają charakteru „kończących postępowanie w sprawie”, gdyż rozstrzygają jedynie kwestię incydentalną, tzn. kończą etap postępowania w sprawie, związany z wnioskiem o dokonanie zabezpieczenia” (s. 9).

Sąd Najwyższy dostrzega, że chociaż skarżący w uzasadnieniu podniósł argumentację odnoszącą się do przebiegu postępowania w zakresie udzielenia zabezpieczenia kontaktów z małoletnimi synami, to przywołał je w kontekście całego postępowania toczącego się przed Sądem Apelacyjnym w Warszawie pod sygnaturą VI ACa 3633/24. Skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki nie została ograniczona wyłącznie

do postępowania wypadkowego (incydentalnego), a dotyczyła postępowania głównego – prowadzonego co do istoty sprawy. Z tych też względów podlegała merytorycznemu rozpoznaniu.

3. Ustawodawca nie wskazał konkretnego terminu, po upływie którego należy uznać, że dochodzi do przewlekłości postępowania, jednakże zgodnie z orzecnictwem Sądu Najwyższego zasadniczo przyjmuje się, iż skarga o stwierdzenie takiej przewlekłości jest uznawana za zasadną w przypadku przekroczenia okresu 12 miesięcy bezczynności sądu II instancji w wyznaczeniu terminu rozprawy odwoławczej (np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2019 r., I NSP 79/18; z 9 stycznia 2019 r., I NSP 4/18).

W judykaturze zwraca się jednak uwagę, iż przewlekłość postępowania może nastąpić zarówno wtedy, gdy sąd nie podejmuje żadnych czynności, jak i wtedy, gdy je podejmuje, ale są one nieprawidłowe i w ich następstwie dochodzi do zwłoki w rozpatrzeniu sprawy (np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15). Konieczna jest zatem każdorazowa indywidualna ocena danego postępowania i podejmowanych w jego ramach czynności.

4. W niniejszej sprawie nie stwierdzono, aby działania Sądu Apelacyjnego w Warszawie były nieprawidłowe i w rezultacie prowadziły do przewlekłości postępowania. Czynności sądu, szczegółowo przedstawione w piśmie Prezesa Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 14 października 2025 r., były podejmowane w rozsądnych odstępach czasu, a ich przeprowadzenie było zasadne i konieczne. Wbrew twierdzeniu skarżącego, nie można ich traktować jako świadczących o przewlekłości postępowania. Sąd Apelacyjny w Warszawie nie może odpowiadać również za zachowania skarżącego, który decydował się skorzystać z przewidzianych prawem środków, np. składając wnioski o wyłączenie sędziego lub zażalenia na wydane postanowienia. Sąd nie mógł ich pominąć, gdyż byłoby to *contra legem*, nawet jeżeli konieczność ich rozpatrzenia skutkowałą dłuższym czasem oczekiwania na merytoryczne rozpoznanie sprawy głównej (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 grudnia 2024 r., I NSP 386/24).

Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, orzekł jak w sentencji.

Z.G.

[a.†]

Joanna Lemańska

Krzysztof Wiak

Aleksander Stępkowski